

Historien om Sybille

Højskolehistorisk Forening har modtaget denne beretning fra forstander Rikke Holm, Askov Højskole. Den indeholder et brev fra en tysk kvinde, Sybille Kobmand, der som flygtning kom til Askov Højskole i 1945 og en fortælling om hendes flugt og videre skæbne.

Rikke Holm fortæller:

"I efteråret 2023 har der med premieren på filmen "Når befrielsen kommer" været fokus på de tyske flygtnings forhold i Danmark umiddelbart efter krigen. Flere af dem blev interneret på højskoler, også her i Askov. Mange døde, især børn, fordi de ikke havde ordentlige forhold – mad, medicin og lægehjælp. Filmen viser nogle af de dilemmaer, der var. Højskolen havde i anledning af filmen inviteret instruktør Anders Walter og producer Miriam Nørgaard til debat og dagen efter fik jeg besøg af Johannes Abildtrup, der havde denne historie om Sybille med:"

Sybille havde fire børn, men kun to døtre og en søn var med, da hun ankom til Askov. Jeg kender kun navnene på døtrene: Den ældste datter, Vera, og en spæd datter på fire måneder, Isa. Hun døde kort efter deres ankomst, og blev begravet på Askov kirkegård sammen med fire andre børn. Graven er blevet bevaret for eftertiden og man kan finde den på kirkegården i dag. Det er kun Isa Paschke, der har fået sit navn på stenen.

Den mand, som hun giftede sig med, var en dansk mand, Karl Peder, og han var pedel på højskolen, da hun var indkvarteret her. Han kom til at holde meget af Sybille, hvilket ikke har været nemt på den tid – lige efter krigen.

Sønnen og Karl Peder

En dag, da hun snakkede med en af de andre kvinder, kommenterede kvinden den muffe, som Vera brugte, og sagde at de nok var rejst med samme båd til Danmark. Men ved nærmere samtale fandt de ud af, at det havde de ikke, for de var kommet på forskellige dage. Sybille vidste til gengæld, at den muffe var der kun én anden i verden, der kunne have, for hun havde selv syet den til to af sine børn, og hun havde puttet penge i den, så de havde lidt, hvis de fik brug for det. Det måtte altså være hendes søn, der var med den båd. Hun undersøgte sagen og fandt ud af, at han var levende og befandt sig i en lejr på Fyn.

Karl Peder hjalp hende med at komme dertil. Men der var ingen, der ville hverken give et lift eller låne et køretøj til ham, fordi hun var tysker. Til sidst lykkedes det ham at skaffe to cykler og de kørte afsted til Fyn. Ingen bød dem velkommen i flygtningelejren, og hun måtte ikke gå ind og lede efter sin søn. Allernådigst fik hun lov til at stå – uden at sige noget – i hjørnet og kigge efter ham, når børnene kom forbi for at gå til spisning (eller hvad de nu skulle). Da han så sin mor, løb han i hendes arme, og hun endte med at få ham til Askov.

Flygtningelejr

Senere blev familien sendt til en flygtningelejr, sandsynligvis i Oksbøl, og sidenhen tilbage til Tyskland. Mens de var i lejren, kom Karl Peder på besøg. Den lille Vera var blevet kronraget og var så ked af det, så han havde taget en fin lille kyse med til hende. Hun blev så lykkelig. Og eftersom hun en tid forinden havde mistet sin far, spurgte hun: "må jeg kalde dig for far?" Hun fik et kram og et ja!

Hjemkomst til familien

Da Sybille kom tilbage til sin familie, havde de flere bejlere til hende, som svarede til familiens stand. Men hun ville ikke have nogen af dem, så hun tog tilbage til Askov og fandt sammen med Karl Peder, som jo ikke var fin nok til familien i Tyskland. De blev gift, men kunne ikke bo hverken i Danmark eller

i Tyskland pga. tidens og krigens forviklinger og had, så de endte med at flytte til USA, hvor de boede resten af deres dage.

Johannes Abildtrup er nevø til Karl Peder – og dermed er Vera hans kusine. Han har kontakt med Vera, som i dag bor i Canada. Johannes er 86 år og kom i efteråret 2023 sammen med sin kone, Alizia, på besøg her på højskolen for at finde Isas grav – som han aldrig før havde set. Vi fandt den og det var et bevægende øjeblik!

Isa Paschkes grav. Foto: Steen Rasmussen

Med tilladelse fra journalist Steen Rasmussen bringer vi hans artikel fra JydskeVestkysten d. 25.09.2023, som supplerer ovenstående:

Isa slap væk fra russerne, men overlevede ikke mæslingerne: Hun blev kun et år, og hendes gravsted fortæller en frygtelig historie

"Senere måtte jeg lægge mit søde pigebarn i en hvid kiste sammen med fire andre spædbørn, alle taget bort af en mæslingeepidemi i et fremmed land. Jeg ville ønske, at jeg kunne have ligget sammen med hende, men der var to andre børn, der ventede på, at deres mor skulle komme tilbage fra kirkegården. Vi var alle ramt af sygdomme, sult og kulde. Vi havde mistet alt, hvad vi ejede."

Den 30-årige mor Sybille Paschke nedskrev 25 år senere sin og familiens historie om flugten fra de fremrykkende russiske tropper i Østpreussen - det nuværende Kaliningrad. Der var ikke meget at fortælle om den et år gamle datter, Isa, der døde på Askov Højskole den 14. april 1945. Hun var født den 1. april året før.

Familien reddede sig fra de frygtede kommunister, men den yngste af fire børn døde af det, man i dag opfatter som en banal børnesygdom. Der var sikkert ingen penge til en kiste til hver af de fem børn, som døde af mæslinger den dag midt i april, så de blev lagt i den samme kiste.

Der var heller ikke penge til en gravsten til dem alle. Kun Isa fik sin egen sten på kirkegården i Askov. I dag er identiteten på de fire andre i kisten gået tabt.

Isa og de andre var ikke de eneste. I alt døde over 40 børn under opholdet på Askov Højskole - foruden 25 soldater og to voksne flygtninge, kvinder på henholdsvis 30 og 33 år. På to dage begravede byens sognepræst 23 døde børn. Alle begravelserne fandt sted i april og maj 1945.

Film om tyske flygtninge

Historien har fået ny aktualitet med premieren på Anders Walters nye film Når befrielsen kommer. Den handler om tyske flygtninge på Ryslinge Højskole. 62 flygtninge af dem døde af sygdomme, heraf 27 børn. Danske læger nægtede at behandle tyskerne stærkt tilskyndet af frihedsbevægelsen, som anså enhver tysker som en fjende.

Forholdene var næppe heller specielt fremragende på Askov Højskole, men forstander Rikke Holm kender ikke til lignende beretninger om mangel på omsorg og lægehjælp på sin skole, og det glæder hende.

- I filmen bliver forstanderen på Ryslinge voldsomt bebrejdet og forfulgt af frihedskæmperne og efter befrielsen tvunget væk, fordi han hjalp de tyske flygtninge. Han mente bare ikke, han kunne andet, og det er jo også sådan, vi ser på det i dag. Man er nødt til at stå ved sin menneskelighed, selv om man måske står overfor folk, som man godt kan forstå, blev anset som fjenden efter alle de uhyrligheder, der var sket under krigen, fortæller Rikke Holm.

- Forstanderen i filmen er en sammensætning af fire-fem personer, der var højskoleforstandere forskellige steder i landet under krigen, bl.a. Th. Arnfred, som var forstander på Askov i de år. Han hjalp de tyske flygtninge på højskolen, og det var ham, der sørgede for, at Isa fik en begravelse på kirkegården. Arnfred er det gode eksempel midt i en forfærdelig historie.

Horder af tyskere

Millioner af tyskere - både soldater og civile - flygtede fra Østeuropa i 1944 og 1945, efterhånden som Den Røde Hær vandt frem. 250.000 flygtninge nåede til Danmark. De kom med skib over Østersøen bl.a. fra de baltiske lande, Østpreussen og Polen.

Den 7. marts 1945 kom den første indkvartering af tyske soldater på Askov Højskole. De krævede kun Festsalen og hævdede, at det kunne ske uden at hindre skolens arbejde. Afspærringer blev etableret, så elever og soldater ikke løb på hinanden, og et par dage efter var tyskerne væk.

Begivenhederne er omtalt i Askov Lærlinges årsskrift fra 1945 og 1946.

"Men 13. marts modtog skolen "vorbescheid" om beslaglæggelse, som blev iværksat 22. marts. Undervisningen blev opretholdt til lørdag før palmesøndag 24. marts. Alle skolens lokaler blev afleveret fuldt monteret til tyskerne, både køkken, undervisningslokaler og elevværelser. Kun biblioteket og lærernes private lejligheder gik fri. Festsalen og Hvide Hus var indrettet til lazaret for sårede soldater".

Hurtigt begyndte den tyske hærledelse at fordele de civile flygtninge over hele landet. En række højskoler blev tvunget til at lægge lokaler til. Da der var flest, var der over 1000 flygtninge og soldater på Askov Højskole.

En lille gruppe elever blev på trods af den tyske tilstedeværelse i området ved Askov. Det var bl.a. frihedskæmpere, der var gået under jorden, herunder nogle politifolk. Den 17. april blev tre af dem overrumplet af en tysk patrulje ved Skodborghus.

To blev dræbt og den sidste blev hårdt såret bragt til Hvide Hus, hvor tyskerne havde indrettet lazaret. Ved den tyske præsts mellemkomst fik valgmenighedspræst Dons Christensen mulighed for at være sammen med den sårede sabotør en kort stund.

Sidste stop Askov

Hvis hadet mod tyskerne var voldsomt, så var det ikke uden årsag, men derfra og til at nægte tyske kvinder og børn menneskelighed og lægehjælp var der alligevel langt - i alt fald i Askov, som måske er et særtilfælde.

De døde flygtninge blev i slutningen af 60'erne gravet op overalt i landet og samlet på nogle få store kirkegårde. Det skete af praktiske årsager, så de tyske myndigheder havde og har lettere ved at vedligeholde gravene, når de er samlet på færre lokaliteter.

Kun Isa og de fire ukendte børn blev i Askov, fordi Isas mor modsatte sig, at graven blev flyttet. Børnene har deres egen lille plads med en lille hæk omkring på en store græsplæne. I dag er det menighedsrådet, som bekoster pasningen af graven, der nu er fredet.

Isa Paschkes gravsted. Foto: Steen Rasmussen

Isa nåede til Askov, og her bliver hun til evig tid.

FAKTA

Familien Paschke blev indkvarteret i festsalen på Askov Højskole i april 1945. Kort efter, den 14. april 1945 døde Isa Paschke (født 01. april 1944) og blev begravet på Askov Kirkegård.

I 1962 indgik Danmark og Tyskland aftale om at samle de tyske krigsdøde på nogle få kirkegårde i Danmark.

Det skabte voldsom debat. Lad de døde hvile i fred, lød det. Det er en krænkelse af gravfreden, hævdede modstanderne. Menighedsråd og præster gik rettens vej. I 1967 stadfæstede Højesteret beslutningen om flytning af gravstederne.

Pastor Helge Skov, Askov forsøgte at komme i kontakt med pårørende til de mange krigsdøde tyskere på Askov Kirkegård. Formålet var at hindre gravflytningeme. Det lykkedes kun i eet tilfælde, nemlig Isas grav, der fik lov at blive i Askov.

Gravstedet er fundet bevaringsværdigt og vedligeholdes nu af menighedsrådet ved Askov Kirke. Begrundelsen for fredningen er, at det er det eneste krigsgravsted, der blev tilbage. Isas grav er nu et minde om en meget mørk periode i den nyere danmarkshistorie.

[Læs mere om tyske flygtninge på Askov Højskole og Ladelund Landbrugsskole, bl.a. om familien Paschke](#)

Brev, dateret 8. januar 1969, fra Sybille – oversat fra engelsk:

En kold vinternat

Af Sybille V. Kobmand, North Hollywood, California

d. 10. januar, 1945, Østpreussen.

En lille landsby, tæt på militærbasen Stalack, omgivet af den enorme fangelejr Stalag, ligger gemt fra hovedvejen af høje snedriver. Da jeg kiggede ud ad vinduet fra 1.sal på planteskolen, så jeg freden blive forstyrret af maskingeværilden fra de lavtflyvende russiske fly, som vi kaldte "møllene". Vores gård var fyldt op af familier fra vores hovedgård (ca. 120 km væk mellem Angerburg og Goldap), som vi havde forladt i efteråret, da russerne brød igennem den tyske tilbagetrækningsfront, dybt inde i hjertet af Østpreussen. Efter at være trukket tilbage i nogle ganske korte vinteruger, var de nu hurtigt ved at komme tættere på fra alle sider, og vi vidste ikke længere hvad vi skulle gøre. Min formand og jeg havde været ude og sondere terrænet og undersøge forholdene for en eventuel flugt. Det så umuligt ud. Flygtninge med store bundter på ryggen eller skubbende en lille vogn, blandet med infanteri, tank-tropper og militære lastbiler, som kørte i alle retninger. De flygtende fortalte rædselshistorier om russernes voldtægter og nådesløse drab. Modløse tog vi tilbage. Jeg havde den tunge byrde af ansvar for mine medarbejdere på gården, deres familier, familier uden fædre, unge mødre som mig selv med børn, enkelte ældre mennesker, invalide og nogle krigsfanger, som allerede havde arbejdet for os i nogle år og som var en stor hjælp for os. Jeg havde 4 børn, fra 9 måneder til 6 år, og at beskytte dem og de 30 andre børn, jeg havde i min varetægt, og at føre dem sikkert ud af dette kaos fra en ufattelig ondskabsfuld krig og menneskelig destruktion, var min eneste grund til at have en så stærk vilje til at overleve, at jeg, når jeg ser tilbage på det i dag, undrer mig over hvor jeg nogensinde fik modet fra til at turde kaste mig ud i denne umulige opgave.

Min mand, som var 16 år ældre end mig, var blevet indkaldt til hæren 3 måneder tidligere. Den dag kom han pludselig tilbage på en meget kort orlov. Han så gammel og bekymret ud, da han fortalte om krigen, om uorganiserede og forvirrede tropper, og at vi allerede havde tabt krigen. Så fortalte han mig at han ikke ville tilbage til militæret, og jeg lyttede vantro til ham, da han foreslog at vi måske kunne lave en venneaftale med russerne. Jeg forstod ikke min mand. Jeg indså at han ikke længere havde et håb for os. Han havde altid været modstander af nazistregimet og vi havde lidt meget pga det. Han havde altid været så stærk in sin tro på ret og uret --- han var aldrig bange --- men vi vidste begge, at hvis han blev fanget som desertør, ville han blive hængt i det nærmeste træ, og der var nok fanatikere derude, der ville gøre "en god tjeneste" på den måde. Jeg kunne ikke græde, jeg kunne ikke skribe, jeg kunne ikke tænke. Jeg vidste bare at jeg ikke ønskede at se den mand, jeg elskede, blive hængt i et træ. Jeg følte mig så alene og kold indeni: der var ingen andre jeg kunne snakke med, men jeg snakkede hele natten med min mand. Hvordan? Som en mor med sit barn? Som en hustru med sin mand, som hun giftede sig med i medgang og modgang? Vi snakkede. Og da vi blev stille og daggryet kom på denne iskolde vinterdag, vidste vi begge, at vi var nødt til at adlyde de regler, vi var underlagt, i dette tilfælde hærens. Selv på dette tidspunkt i januar 1945, hvis vi havde nogen form for håb for en fremtid for os og vores børn og folkene omkring os, så kunne vi ikke klare at miste vores selvrespekt som mennesker. Hvordan skulle vi ellers se verden i øjnene bagefter?

Om formiddagen sad vi stille på en slæde på vej til Pr. Eylau. Vores formand sadlede hestene. Deres klokker ringede blidt, da det begyndte at sne igen. Da vi kom ud af byen, stoppede slæden. Derfra skulle jeg ride tilbage på min hest, fordi slæden skulle køre videre, 30 km længere, til det sted, hvor min mands deling havde lejr. Vi kunne ikke sige noget. Et kort øjeblik holdt han mig i sine arme og forsøgte at kysse tårerne væk fra mine øjne. Så tog han pludselig selerne på hestene og de kørte afsted. Jeg blev stående og så efter dem indtil slæden forsvandt i det grålige lys af landskab og sne. Det var et ensomt ridt hjem. Jeg så aldrig min mand igen.

To dage senere, efter militæret havde beordret os til at forlade gården, forlod vi den med 5 vogne med 35 børn, og alle som havde fulgt med os siden den første tur i efteråret 1944, vognene kæmpede sig vej gennem sne, is og slud igennem veje, der var pakket med flygtninge som os selv og al slags militær. Jeg red bag ved mine vogne, og bad til at få styrke nok til at tage mig af dem, der var betroet i min varetægt, desperat over ikke at være i nærheden af den mand, hvis styrke og vejledning jeg nu savnede mere end nogensinde før. I virkeligheden vidste jeg ikke på det tidspunkt, at jeg skulle gå igennem så megen lidelse og sorg, som intet menneskeligt hjerte kan bære og fortsat leve.

Min ældste søn kom væk fra os under et russisk angreb, men jeg fandt ham 7½ måned senere på den anden side af Østersøen. Jeg måtte begrave min søde baby datter 4 måneder senere i en hvid kiste sammen med 4

andre børn, alle døde af mæslinger, og i et fremmed land, – jeg ville være gået i graven sammen med hende – men der var to andre børn, som ventede på at deres mor skulle komme hjem fra kirkegården. Vi blev alle syge af sygdomme, sult og kulde. Vi havde mistet alt hvad vi havde. Jeg opgav aldrig håbet om at finde den søn, jeg mistede i Vestpreussen. Jeg fandt ham sikkert i Danmark, et utroligt mirakel, som mange andre der fik os levende ud af Gdynia (Polen) og hen over Østersøen. Vi var 2½ år i en flygtningelejr, men i det mindste havde jeg 3 af mine børn sammen med mig. Min formands familie med børn og børnebørn var kommet sikkert til Danmark; han blev selv, på trods af sine 65 år, taget af skibet før vi rejste, for at hjælpe med at grave skyttegrave. Alle de andre var kommet sikkert til Pommeranien (Polen), men ville ikke flygte igen, da russerne stod foran byen. Det tog dem mange år før de blev udvekslet til Vesttyskland, og deres børn måtte arbejde hårdt.

Min mand døde i en russisk fangelejr i Litauen, uden at han vidste, at han havde forladt sin familie og land uden at få muligheden for at vende tilbage igen: hans tanker havde været lykkeligt hos os og vores fremtid på gården. Han døde af difteri.

På trods af at skæbnen havde bragt mig på randen af ødelæggelse, på trods af tabet af min lille datter og min mand, så undslap vi rædslerne af de umenneskelige lidelser, som dem, der blev tilbage eller ikke lykkedes med at flygte, måtte lide, og vi undslap rædslerne som dem, der døde på deres vej til Sibirien eller hvis skib sank ned på bunden af Østersøen under bombeangreb. På et tidspunkt på vores ulykkelige rejse fandt jeg mine to små sønner stå med undrende øjne, stirrende op i et træ. En soldat, der var blevet fanget, hang der og dinglede i vinterkulden: og jeg vidste at vores beslutning havde været rigtig. Mine børn er vokset op med respekt for deres far og en kærlig sorg over hans tidlige bortgang.

Nu har jeg boet i USA i 14 år, og er gift med den mand, som jeg skylder at jeg fik min søn tilbage, og jeg har fået en ung datter igen og 3 vidunderlige voksne børn, som alle er gift. Tiden har helet hjertets sår, men jeg har ikke glemt, og jeg er så taknemmelig for hver dag i livet.